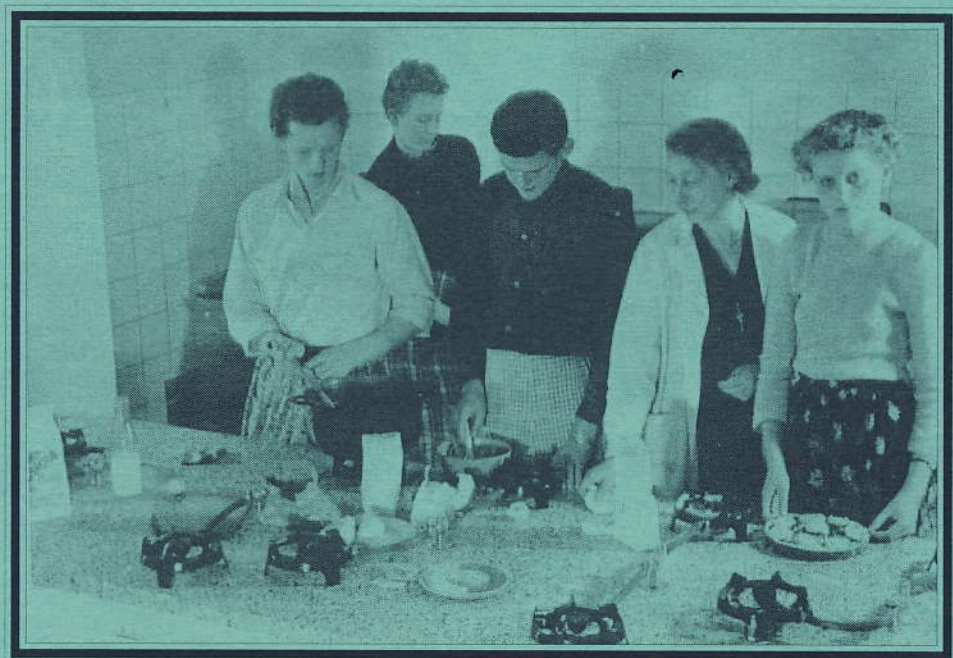

MÅNEDSBLADET

Glemmer du

Aftenskoler

Nr. 3 – marts 2002

Tårnby Kommune - Lokalhistorisk Samling

Forsideillustration:

Fortsættelseskursus i husgerning i 1950'erne

I denne udgave af "Glemmer du" er der hentet inspiration fra:

Eigaard, Søren m.fl.: Aftenskolens historie i Danmark. Folkeoplysning i 200 år. AOF, 1987

Nybyggere på Vestamager / redaktion, indledende tekster og noter: Inger Kjær Jansen ; interviews: Søren Bertelsen ; erindringer Ida Bertel m.fl. Tårnby Kommunes Lokalhistoriske Samling, 1997.

Socialdemokratiet Kastrup -Tårnby 100 år 29. Januar 1990

ISSN 1397-5412

Glemmer du er udgivet af: Tårnby Kommune - Lokalhistorisk Samling
Skrevet og redigeret af: Inger Kjær Jansen
Layout: Vicky Bonde

Aftenskoler

Indledning

Aftenskolerne har været et punkt på den nuværende regerings spa-replan. Man har desuden diskute-

ret om nogle af de fag aftenskolerne tilbyder nu også er relevante på skolernes program.

Jeg vil i det følgende give et kort rids af aftenskolernes historie,

Julius Exner: En bispevisitats paa Amager. Biskop J.P. Mynster noterede i sin visitats-bog i 1853 blandt andet følgende om sin overhøring i Tårnby: "Ungdommen svarede med god Omtanke." Det var nok ikke skrivning og regning, de unge blev hørt i men sandsynligvis Luthers Katekismus. Om de unge har haft mulighed for efterfølgende at gå i aftenskole på dette tidspunkt ved vi ikke.

samt fortælle lidt om vores lokale aftenskoler.

Den første lovgivning

Aftenskolerne har en overraskende lang fortid. De første opstod da en folkeskolereform så dagens lys i 1814. Ved denne reform blev der indført 7 års undervisningspligt. Konfirmationen skulle så afslutte "almueskolen". I reformen tog man imidlertid også højde for, at unge der var gået ud af skolen kunne have et behov for yderligere undervisning. I anordningen om almueskolen på landet står der nemlig følgende:

For den ungdom som har været til konfirmation men som desuagtet ønsker at følge skolen for der at øve sig videre i skrivning eller regning eller tage del i anden nyttig undervisning, skal der efter overlæg med skolekommissionen holdes vinterskole tvende gange om ugen. Til denne undervisning bør der anvendes én time hver gang, således at der gives én ugentlig til mandspersoner om aftenen og én time til pigerne om dagen alt efter sognets skolekommissions nærmere bestemmelse.

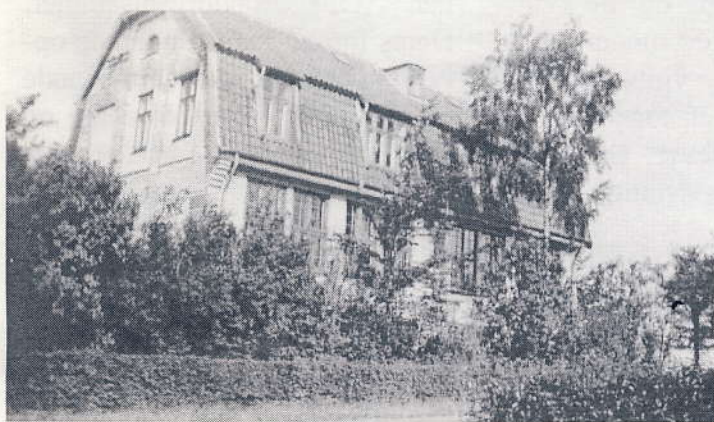
Som det fremgår var det dog kun de mandlige elever der måtte få

undervisning om aftenen. Det kan skyldes at pigerne på landet ikke havde tid om aftenen, der skulle ryddes op efter aftensmaden og derefter skulle kørerne malkes, mens karlene de fleste steder var færdige med dagens arbejde ved aftenstid. Kvinderne i købstæderne måtte gerne få aftenundervisning, men mænd og kvinder skulle undervises hver for sig.

Det er også i anordningen for almueskolen i købstæderne at begrebet "aftenskole" nævnes: *om vinteren holdes aftenskole tvende gange om ugen*".

Det var frivilligt at gå på aftenskolen og undervisningen var gratis, sognet eller kommunen skulle stille undervisningslokaler til rådighed. Man kunne desuden næsten frit vælge hvad man ville tilbyde. I anordningerne nævnes kun fagene skrivning og regning samt "anden nyttig undervisning", men lærerne skulle "udvide og befæste de kundskaber", som eleverne allerede havde erhvervet sig.

Lærerne havde pligt til at undervise på disse aftenskoler men fik ingen løn for det.

Ullerup skole
ca. 1930.

Aftenskole i Magleby- lille og Ullerup

Det var dog kun på 25 % af landsbyskolerne at der blev afholdt aftenskole. Måske er det derfor vi ikke lokalt har kilder til at belyse aftenskolerne i Tårnby kommune før omkring 1900. På dette tidspunkt viser embedsbøgerne for Maglebylille skole at "Lærerinden har holdt Aftenskole for den konfirmerede Ungdom i Vinterhalvaarene 1903, 1904, 1905. Undervisningsfag Dansk-Skrivning Regning og Haandgerning" Førstelæreren underviste i de tre førstnævnte fag i 1909-11 mens man fik assistance til gymnastikundervisning fra lærer H. Andersen fra Tårnby et enkelt år. En tilsvarende undervisning fandt sted samtidig på Ullerup skole.

Efter nogle års pauser genoptog Chr. Hjeds dette igen i 1940'erne. Hans søn Helge fortæller :

Her var fagene dansk, regning, bogbinding og kurvesløjld. Kurvesløjldholdene bestod hovedsageligt af trofaste gengangere. Indskuddet var 2 kr. og sæsonen blev altid afsluttet med en fest. Her serverede mor flæsketeg og desserten var enten fars hjemmelavede is eller fløderand med karamelsovs og flødeskum. Ved den lejlighed fik de, der havde mødt hele sæsonen uden forsømmelser højtideligt tilbagebetalt deres 2 kr.

Aftenskole i Kastrup

I 1930'erne havde Kastrup Skoles Aftenskole med undervisning i dansk, regning, bogføring skriv-

ning og gymnastik og de kvindelige elever blev undervist i håndarbejde. I vinterhalvåret 1930-31 deltog 20 mandlige og 22 kvindelige elever. Der blev også tilbudt undervisning i sløjd og skolekøkken.

Til dækning af udgifterne til undervisningsmaterialerne i sløjd skulle eleverne betale 1½ kr. om måneden og i skolekøkkenet beløb de månedlige udgifter sig til 3 eller 4 kr. afhængig af om man gik på begynder eller fortsættelseskurserne.

Arbejderskoler

Aftenskolerne bredte sig og fik bedre vilkår gennem ny lovgivning op gennem 1800-tallet. I begyndelsen af 1900-tallet opstod ideologisk prægede aftenskoler, som arbejderskoler i f.eks. København, Esbjerg, Århus, Fredericia og Odense. Disse aftenskoler henvendte sig, i modsætning til de tidligere nævnte, nu til den voksne befolkning.

I 1924 stiftede Socialdemokratiet, De samvirkende Fagforbund, Det kooperative Fællesforbund og Danmarks socialdemokratiske Ungdom Arbejdernes Oplysningsforbund. De udgjorde siden

hen AOFs grundorganisationer. Deres formål var at udbrede oplysning blandt den arbejdende befolkning gennem foredrag og studiekredse om danske samfundsforhold.

Det blev til 953 foredrag med 55.220 tilhørere. AOFs studiekredsaktivitet kom også godt i gang. Der var 169 studiekredse med ikke særlig mange deltagere. Langsomt kom aftenskolerne i gang. I alt deltog mere end 56.000 i den første sæson.

Arbejderskolen kommer til Tårnby Kommune

I 1931 blev arbejderskolen det senere AOF i Tårnby kommune stiftet. Det var arbejdernes Oplysningsudvalg i kommunen, der tog initiativet hertil. Den senere sognerådsformand Richard Jacobsen var formand, desuden var blandt andet skoleinspektør Johannes Feldvoss medlem af udvalget. Han havde erfaring fra Kastrop Skoles aftenskole, og han var også den pædagogiske leder af arbejderskolen.

Arbejderskolen i Tårnby Kommune udbød undervisning i de traditionelle aftenskolefag som dansk, regning, bogholderi, en-

Skoleinspektør og senere skoledirektør Johannes Feldvoss, der var en af initiativtagerne til Arbejderskolen. Ca. 1950

gelsk, tysk, esperanto, kjolesyning og skolekøkken. Men hertil kom de ideologisk prægede studiekredse i socialdemokratisk ungdomsarbejde, fagforeningskundskab, socialismens teori og historie, sociallovgivning, rationalisering Kooperation, kommunalkundskab med mere. Der blev oprettet studiekredse for arbejdsløse her blandt andet et specielt for kvinder.

Foruden dette tilbød arbejderskolen også en lang række foredrag, i 1932 holdt f.eks. journalist Johs. Sperling et lysbilledforedrag om kapitalismens gennembrud i Østen, Julius Bomholt fortalte om arbejderne og litteraturen og en værkfører og en typograf fortalte om alkoholproblemer. Undervis-

ningen fandt sted på på Kastrup, Tårnby og Korsvejens skoler. Men Vestamager blev ikke glemt...

Samfundsfag for hjemmegående husmødre

Jørgen K. Petersen fortæller:

I begyndelsen foregik al undervisning i Kastrup indtil AOF tog et hønsehus i brug på Vestamager. Sagen var, at man ønskede også at give tilbud til de mennesker, der boede på Vestamager, mange under frygtelige forhold i gamle rønner. Og da busdrift på Vestamager var utopi på det tidspunkt, måtte man finde lokaler i området. Opfindsomheden var stor. Det endte med, at man fandt

Aftenskolekursus i maskinskrivning på Korsvejens skole i 1950'erne. Forrest til venstre Inger Nielsen. I baggrunden med briller Birgit Troest. Underviser var Robert Møller.

et gammelt hønsehus og ombyggede det. Her blev Vestamagers første studiekreds afholdt.

Efter vore dages forhold var den materielle standard ikke særlig høj, men skolen blev fra starten båret frem af noget måske endnu vigtigere: engagement, sammenhold og menneskers lyst og energi. Dertil at kommunen hele tiden var uhyre positiv overfor fritidsundervisningen og ydede støtte, alt det man kunne...

Under AOF blev der ligeledes

på Vestamager i 1964 startet en studiekreds om sociale forhold ledet af Sonja Petersen. Den fortsatte i en del år.

Kirsten Thorvaldsen fortæller:

Det var for os hjemmegående husmødre, og hun skaffede pasning til vore børn, mens vi blev klogere. De første år var vi på Pilegårdsskolen, og da det nye vandtårn blev bygget, mødtes vi der.

Jeg fik to gode veninder i studiekredsen, og vi mødtes, når vi hav-

de tid, passede hinandens børn,
hvis vi skulle i byen, og fulgte
hinandens gøren og laden i flere
år,

De sidste år vi havde studie-
kreds var det Grethe Brandt, som
ledede kredsen. Vi hørte om "At
blive enke", "At blive skilt", "At
gå til valg og hvordan kandida-
terne findes", og i øvrigt fulgte vi
begivenhederne i aviserne."

I 1965 blev følgende sang skre-
vet om denne studiekreds, og den
giver et fint billede af, hvad kvin-
derne fik ud denne studiekreds:

Mel: Pigerne i Småland

Når sommeren er slut og efter-
året stunder til

så mødes vi i studiekredsen, alle
hvem der vil.

Vi strømmer til fra Tårnby over-
drev og vinkelhus,

til fods, i bil - med barnevogn -
ja og sågar med bus.

Det er glade hjemmegående,
der svigter deres dont,

de prøver i det små at få udvidet
horisont

der bliver drøftet mange emner,
mange gode råd vi fik,

snart er vi helbefarne i kommu-
nens politik.

Og mange ord som før kun var
det rene volapyk
et kommanditselskab og kurser
kender vi på tryk.

Fru Petersen jonglerer med så
mange rare ord

at noget hænger på det jeg gan-
ske sikkert tror.

Og mødens vi er flittige og tar
en vældig tårn,

vi har en rar fru Nilsson til at
passe vore børn

Kun vi håber ikke mødrene vil
blive rent kaput

at A.O.F. betale vil sin andel
her til slut.

At viden får betydning vil en-
gang vi få at se,

vi kvinder skal ha' fat i, der skal
meget mere ske,

om ude eller hjemmefront, det
er nu lige fedt,

når blot vi gør en indsats hver
især på vores felt.

Der er store sager til debat i ak-
tuelt kvarter,

jeg kunne blive ved at nævne
meget, meget mer

Man kan aldrig vide, hvad en
studiekreds kan føre med,

måske en statsminister vi kan
fostre med lidt held.

*Vi drøfter hele samfundslivets fi-
ne mekanik
med Oms og Moms og Merværdi
og skattepolitik.*

*Partiernes program bliver også
stillet til debat*

*ja, tro blot ikke kvinden kun har
ho' det fuldt af pjat.*

*Vi har fået ide om hvad der i
kommunen foregår,*

*dog ind i mellemlinjen får vi os en
lille kaffetår,*

*mens fru Petersen i hast a-jour
må føre protokol*

*det hænder ganske ofte hendes
kaffe den bliver kold.*

*At kvinderne skal frem på tinge
er en given sag,*

*og det går fremad ser vi i avisen
dag for dag.*

*En fjer i hatten for fru Petersen
kan heraf ses*

*rekrutterne de ta'es min sæl fra
Tårnby studiekreds*

*Vi har lært en del om kommu-
nal- og amsrådspolitik*

*til kunst og bibellære vi jo også
kendskab fik*

*aktuelle sager til debat vi mang-
ler ikke mod,*

*men møder karrierekvinderne på
lige fod.*

Arbejderskolen i Tårnby havde en elevforening, der i 1944 dannede et kor, Arbejdersangkoret. Det ændrede senere navn til Tårnbykoret. Her er sangkoret samlet til det første medlemsmøde. Dirigenten var Børge Jacobsen.

*I kredsen fik vi meget med, som
aldrig vil forgå*

*se, lad ku' mange andre sikkert
lære at forstå*

*som gode kammerater er vi
sammen og jeg spår*

*vi mødes til en studiekreds igen
til næste år.*

*Se nu her vi slutter visen at den
ej skal blive lang*

*så lad os skåle med hverandre
endnu nok engang*

*Vi si'r tak til vor fru Petersen,
for alt hvad hun os ga',*

*og råber et hurra og siger tak
for i dag.*

Forfatteren til denne sang kendes desværre ikke.

Andre aftenskoler

I 1940'erne og 1950'erne gik de politiske partier for alvor ind i oplysningsarbejdet. I sommeren 1945 blev Liberalt Oplysningsforbund (LOF) stiftet af Venstre, og 2 år senere fulgte det konservative folkeparti efter med Folkeligt Oplysningsforbund (FO) og endelig i 1952 blev Frit Oplysningsforbund (FOF) dannet af Det radikale Venstre.

I dag er det de færreste, der tænker over, hvilken ideologisk baggrund aftenskolerne har, man vælger ud fra de emner og fag, man gerne vil dyrke. Udbuddet af emner og fag har dog ændret sig i takt med samfundsudviklingen, men interessen for at gå på aftensskole er intakt.

Hvis du har billeder, oplysninger eller andet af lokalhistorisk interesse, så henvend dig til:

Lokalhistorisk Samling
Kamillevej 10
2770 Kastrup
Tlf. 32 46 05 45

Åbningstider:

Mandag	16.00 - 20.00
Tirsdag	12.00 - 16.00
Fredag	12.00 - 15.00

Lokalhistorisk Samling har desuden udstillinger på

Kastrupgårdssamlingen

**"Midt på Amager" og
 "Kastrup Glas"**

Åbent Tirsdag til søndag
 14.00-17.00
 Onsdag tillige
 14.00-20.00

Plyssen

Amager Strandvej 350:

**Permanente og
 skiftende udstillinger**

Åbent Lørdag og søndag
 13.00-16.00